

CZU: 336.773:658.9

MECANISMUL DE FUNCȚIONARE A ORGANIZAȚIILOR DE MICROFINANȚARE ORIENTATE SPRE MEDIUL DE AFACERI

Mariana DOGA-MÎRZAC

Universitatea de Stat din Moldova

Microfinanțarea reprezintă o sursă alternativă de creditare. Specificul sectorului este clientela spre care se îndreaptă instituțiile de microfinanțare, care sunt întreprinderile mici și mijlocii, categoria cel mai mult expusă dificultății de accesare la finanțare. Obiectivul principal al instituțiilor de microfinanțare este crearea unor sectoare financiare accesibile în regiunile rurale și susținerea financiară a mediului de afaceri, în special a IMM-urilor prin acordarea microcreditelor. Dezvoltarea instituțiilor de microfinanțare va contribui la identificarea și îndepărtarea barierelor pentru crearea pieței capitalului, care să asigure îmbunătățirea relațiilor dintre instituțiile financiare și întreprinderile autohtone.

Cuvinte-cheie: organizații de microfinanțare, mediu de afaceri, mecanism de funcționare, forme alternative de finanțare.

THE MECHANISM OF FUNCTIONING OF MFI ORGANIZATIONS GEARED TOWARD BUSINESS

Microfinancing is alternative source of credit. The specificity of this sector are the customers toward who these institutions are oriented represented by small and medium enterprises the category which is mostly exposed the difficulty of accessing financing. The main objective of microfinancing institutions is the creation of financial sectors in rural areas and the financial support of the business environment. Financing business by non-banking financial institutions will contribute to the identification and removal of barriers to the creation of capital market to ensure the improvement of the relations between financial institutions and the domestic enterprises.

Keywords: MFI organizations, businesses, operating mechanism, alternative forms of financing.

Introducere

Microfinanțarea asigură mediului de afaceri acces la împrumuturi ce permit acestora să-și conducă și să-și dezvolte activitatea economică, să obțină active sau bunuri necesare și, respectiv, să soluționeze probleme de natură imediată sau să se achite de obligațiile sociale.

Un loc aparte în dezvoltarea produselor de microfinanțare în Republica Moldova revine instituțiilor financiare nebankare, care reprezintă o sursă alternativă în susținerea activității mediului de afaceri [1].

Din anul 2010 principalul regulator al pieței financiare nebankare este considerată Comisia Națională a Pieței Financiare, stabilind politica și elaborând acte normative care reglementează activitatea participanților la piața financiară nebankară, prin autorizarea activității lor, precum și prin supravegherea respectării legislației de către acești participanți.

Obiectivele de bază ale Comisiei Naționale sunt: asigurarea stabilității, transparenței, siguranței și eficienței sectorului financiar nebankar, prevenirea riscurilor sistemice și a manipulării pe piața financiară nebankară, protejarea drepturilor participanților la piața financiară nebankară.

Instituțiile de microfinanțare ce activează pe piața financiară nebankară sunt divizate în două compartimente: Asociațiile de Economii și Împrumut și Organizațiile de Microfinanțare.

Obiectivul principal al instituțiilor de microfinanțare este crearea unor sectoare financiare accesibile în regiunile rurale și susținerea financiară a mediului de afaceri, în special a IMM-urilor prin acordarea microcreditelor.

Conform Legii cu privire la organizațiile de creditare nebankară, nr.1 din 16.03.2018, art.4. Scopul și principiile de activitate ale organizațiilor de creditare nebankară:

1. Organizațiile de creditare nebankară au drept scop sporirea accesului la resurse financiare al persoanelor fizice și juridice în vederea creșterii nivelului de trai al populației și a dezvoltării activității de întreprinzător,
2. Principiile de activitate ale organizațiilor de creditare nebankară sunt:
 - asigurarea unei dezvoltări durabile în domeniul creditării nebankare;
 - asigurarea transparenței în activitatea de creditare nebankară;

- respectarea drepturilor clienților;
- respectarea normelor concurenței loiale [2].

Apariția instituțiilor de microfinanțare a fost determinată de necesitatea activității acestor instituții în sectorul rural, precum și de necesitatea susținerii financiare a businessului mic și mijlociu, și anume – a activității antreprenoriale în sfera de producție, comerț și prestarea serviciilor.

Însă, modelul actual de microfinanțare nu a putut să-și lanseze activitățile doar în baza economiilor membrilor. Deoarece băncile locale nu erau sigure că trebuie să activeze în acest domeniu, Banca Mondială (BM) și GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit) și-au oferit sprijinul în revitalizarea sistemului. În particular, Banca Mondială și-a asumat angajamentul deschiderii unei linii de creditare la termene concesionale, destinată oferirii împrumuturilor noilor organizații. La 18 februarie 1998 este aprobată Legea Republicii Moldova „Privind asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor”, astfel fiind legalizată activitatea noilor instituții de microfinanțare.

Activitatea de microfinanțare este o activitate economică permanentă a organizației de microfinanțare, ce constă în prestarea următoarelor servicii de microfinanțare:

- ✓ acordarea și gestionarea împrumuturilor;
- ✓ acordarea de garanții la împrumuturi și la credite bancare;
- ✓ efectuarea investițiilor, a participațiilor.

Astfel, acest fenomen a început să se formeze în anul 1997, odată cu constituirea primelor Asociații de Economii și Împrumut (AEI) în cadrul Proiectului de Finanțare Rurală, finanțat de Banca Mondială, când băncile comerciale din R.Moldova nu acordau împrumut pentru toate segmentele de populație, iar procedura de acordare a unui credit era prea complicată, în special pentru cei din mediul rural.

În anul 2013, în Republica Moldova au fost înregistrate 85 de organizații care practică activitate de microfinanțare, dintre care 68 au prezentat rapoarte financiare. Numărul acestora s-a majorat cu 12 față de anul 2012, ele oferă împrumuturi în formă de mijloace bănești, acordate persoanelor fizice și/sau întreprinderilor micro, mici și mijlocii, în baza unui contract, cu sau fără dobândă, ce urmează a fi restituite la scadență.

Totuși, pe fonul unei crize a creditelor care se resimte tot mai mult pentru mediul de afaceri din Republica Moldova, în anul 2015 instituțiile de microfinanțare, ca sursă de finanțare alternativă la creditele bancare, au acordat cele mai multe împrumuturi (de 6 ori mai mult față de anul 2010, iar sectorul bancar a acordat de 1,6 ori mai mult). Astfel, instituțiile de microfinanțare nu sunt pe măsură să creeze situații de criză în sistemul financiar, deoarece nu atrag bani de la deponenți și în cazul în care OMF se finanțează din banii proprii sau atrași prin împrumuturi nebancale, ele nu creează riscuri pentru sistemul financiar. Totuși, unul dintre riscuri ar fi declinul unor ramuri (agricultura, industria), care ar putea influența negativ activitatea instituțiilor de microfinanțare pe viitor. Din punct de vedere strategic, pentru realizarea unui model de management strategic pentru OMF, este necesară implementarea celor mai bune practici de activitate a OMF din UE, precum și din alte regiuni ale lumii pentru formularea unui model coerent adaptat la standardele Republicii Moldova [3].

Deși gradul de penetrare agregat a pieței financiare nebancale în PIB a înregistrat o cotă modestă (5,09%, 2016), dimensiunile componentelor pieței atestă evoluții incongruente, punând în evidență faptul că acestea sunt influențate semnificativ de numeroși factori, cum ar fi: mediul de afaceri, evoluția socioeconomică, lichiditatea și dimensiunea pieței, accesibilitatea și transparența informațiilor, cultura financiară a consumatorilor și încrederea acestora în funcționarea corectă a mecanismelor pieței etc.

În această ordine de idei, acțiunile realizate și măsurile întreprinse urmăresc consolidarea capacității participanților la piața financiară nebancale de a preveni riscurile operaționale și financiare, de a identifica vulnerabilitățile existente și de a pune în aplicare cele mai bune practici de reglementare și supraveghere a sectoarelor pieței [4].

Piața de microfinanțare este caracterizată printr-un grad înalt de concentrare. După valoarea împrumuturilor acordate în anul 2013-2015 lider este Prime Capital, care a acordat credite în sumă de la 341,8 mil. lei în 2013 până la 383,8 mil. lei în 2015. Respectiv, din 2016 până în prezent se observă o scădere a împrumuturilor cu 60,4 mil. lei.

Începând cu anul 2016, din topul respectiv lider la valoarea împrumuturilor este Easy Credit cu suma de 453,4 mil. lei preluată de compania „Microinvest” SRL, care a acordat împrumuturi în sumă de 997,4 mil. lei, majorând-o față de anul precedent de 3 ori. Respectiv, în anul 2017 în topul organizațiilor de microfinanțare

după cota-parte ce le revine din valoarea totală a împrumuturilor acordate se evidențiază: „Microinvest” SRL, „Easy Credit” SRL, Expres Leasing SRL, „Credit Rapid” SRL, „Prime Capital” SRL, „Total Leasing & Finance” SA, Corporația de Finanțare Rurală.

Tabel

Topul organizațiilor de microfinanțare după cota-parte ce le revine din valoarea totală a împrumuturilor acordate, mil. lei

OMF	2013	2014	2015	2016	2017
ICS „Prime Capital” SRL	341,8	384,3	383,8	368,9	323,4
ICS „Easy Credit” SRL	139,3	227,8	334,4	453,4	776,6
ICS „Credit Rapid” SRL	254,9	291,1	305,3	389,1	387,6
IMOMF „Microinvest” SRL	231,03	235,8	244,9	378,2	997,4
Expres Leasing SRL	160,0	222,5	298,6	416,2	471,1
„Total Leasing & Finance” SA	173,9	211,2	274,0	284,5	210,2
Corporația de Finanțare Rurală	202,0	184,3	145,9	153,1	179,6

Sursa: Calculat în baza datelor CNPF.

În acest context, analiza evoluției sectorului de microfinanțare demonstrează că, deși acesta deține proporții mai reduse în economia statului, inclusiv în comparație cu sectorul bancar, raza lui de cuprindere este foarte vastă, oferindu-se servicii de creditare accesibile și disponibile întreprinderilor mici și mijlocii, precum și păturilor sociale vulnerabile pe întreg teritoriul țării, în mod prioritar în zonele rurale.

Dezvoltarea instituțiilor de microfinanțare va contribui la identificarea și îndepărtarea barierelor pentru crearea pieței capitalului, care să asigure îmbunătățirea relațiilor dintre instituțiile financiare și întreprinderile autohtone prin:

- ✓ crearea unor condiții adecvate de acces la credite pentru stimularea subiecților businessului mic în faza de debut și pentru îmbunătățirea nivelului tehnologic al IMM;
- ✓ promovarea ideii afacerii proprii și afacerii de familie, atragerea și implicarea populației tinere, a studenților în activități de business, promovarea femeilor în afaceri, educația și formarea disciplinei financiare în cadrul activităților antreprenoriale;
- ✓ crearea locurilor noi de muncă atât în zona rurală, cât și în zona urbană etc. [5].

Principali factori care au dus la deteriorarea calității împrumuturilor sunt: micșorarea remitențelor, salariilor, pierderea locurilor de muncă, scăderea veniturilor din comercializarea produselor agricole și a altor venituri.

Este de menționat că respectarea principalilor indicatori, precum rezerva instituțională, lichiditatea, cerințele minime privind limitarea riscului de împrumut a asigurat o dezvoltare stabilă a sistemului de asociații.

Furnizorii de microcredite (entități publice și private, atât bănci, cât și instituții financiare nebancale) joacă un rol esențial în realizarea obiectivului Sistemului European de Microfinanțare Progress.

Realizarea analizei SWOT conform Legii pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a pieței financiare nebancale pe anii 2018-2022 și a Planului de acțiuni aferent implementării acesteia are drept scop de a generaliza și analiza informația privind evoluția pieței financiare nebancale și de a emite probabilități ale evenimentelor potențiale – atât bune, cât și rele – ca bază pentru strategia de dezvoltare a componentelor pieței și planurile operaționale ale CNPF. Generalizarea analizei pe dimensiunile abordate identifică următoarele avantaje, dezavantaje, oportunități și riscuri în dezvoltarea pieței financiare nebancale.

Sistemul European de Microfinanțare Progress preconizează să ofere produsele sale, în vederea soluționării deficitului de finanțare de pe piața de microfinanțare a UE.

Avantajele competitive ale instituțiilor financiare nebancale:

- ✓ pot fi orientate spre anumite sectoare de activitate sau spre grupuri de clienți, care beneficiază atât de o reglementare mai flexibilă, cât și, uneori, de anumite stimulente fiscale;
- ✓ dezvoltarea sectorului de microfinanțare contribuie la redresarea pieței muncii;
- ✓ reprezentanții sectorului de microfinanțare vorbesc despre o sustenabilitate a microfinanțării consolidată pe viitor pe piața locală, în contextul în care serviciile de microfinanțare se bucură de un succes tot mai mare în mediul rural;

- ✓ oferă servicii de creditare care le completează pe cele din sectorul bancar, fiind disponibile întreprinderilor mici și mijlocii pe întreg teritoriul țării;
- ✓ nu pot crea situații de criză în sistemul financiar, deoarece nu atrag bani de la deponenți;
- ✓ în cazul în care acestea se finanțează din banii proprii sau atrași prin împrumuturi nebancale, ele nu creează riscuri pentru sistemul financiar.

Pe lângă tendințele pozitive analizate, sectorul de microfinanțare se confruntă cu o serie de probleme, care împiedică în mod continuu dezvoltarea acestuia. Astfel, printre principalele *constrângeri* identificate, enumerăm:

- ✓ cadrul legal imperfect;
- ✓ sistemul slab de gestionare a riscurilor din cauza unui management neperformant;
- ✓ lipsa supravegherii din partea CNPF, care duce la o concurență neloială;
- ✓ lipsa de informații despre istoria de creditare a beneficiarilor, care duce la sporirea riscurilor pentru creditori;
- ✓ rata înaltă a dobânzii;
- ✓ riscuri asumate de nerambursare, în condițiile lipsei unui gaj la împrumuturile pe termen scurt [6].

Concluzii

Competitivitatea economiei depinde, în mare măsură, de capacitatea întreprinderilor mici. Acestea reprezintă o sursă principală de creare a locurilor de muncă, un teren propice pentru idei noi de afaceri și principalul promotor al antreprenoriatului.

În consecință, consolidarea întreprinderilor mici și mijlocii este vitală pentru asigurarea creșterii competitivității. Însă, pentru a începe o afacere „nouă” sau pentru dezvoltarea acesteia este nevoie de mijloace bănești și, de cele mai multe ori, căutarea finanțării accesibile constituie o dificultate cu care se confruntă mediul de afaceri.

Dezvoltarea instituțiilor de microfinanțare va contribui semnificativ la microfinanțarea preponderentă a zonelor rurale, precum și a celor urbane, înregistrând, ca urmare, creșterea performanțelor financiare ale multor ramuri ale economiei naționale, la dezvoltarea businessului mic și mijlociu, la educarea culturii antreprenoriale etc.

Implementarea și utilizarea tuturor mecanismelor și principiilor financiare în activitatea instituțiilor de microfinanțare se va solda cu dezvoltarea rețelei instituționale, va contribui la procesul de capitalizare a acestora, la diversificarea produselor financiare oferite de IMM și a portofoliului de credite, la dezvoltarea și utilizarea unei game de produse financiare alternative și a noilor tehnologii financiare, va asigura o finanțare eficientă a sectorului privat, în particular a întreprinderilor mici și mijlocii.

Referințe:

1. POPA, E. *Microfinanțarea – pilon în dezvoltarea socială și economică a Republicii Moldova*: Teză de doctor în economie. Chișinău, 2010. 81 p.
2. Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancale, nr.1 din 16.03.2018 <http://lex.justice.md/md/374785/>
3. SAPTELICI, V. Dezvoltarea instituțiilor de microfinanțare din R.Moldova prin implementarea celor mai bune practici de activitate a organizațiilor de microfinanțare din Uniunea Europeană. În: *Materialele Conferinței „Creșterea economică în condițiile globalizării”*, Chișinău, ed.12, vol.2, p.153-156.
4. Proiectul de lege pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a pieței financiare nebancale pe anii 2018-2022 și a Planului de acțiuni aferent implementării acesteia, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr06_153.pdf
5. MÎRZAC, V. *Particularitățile implementării mecanismelor financiare în instituțiile de microfinanțare din Republica Moldova*: Teză de doctor în economie, Chișinău, 2010. 227 p.
6. Studiu de evaluare a pieței de microfinanțare în Republica Moldova. <http://www.cnpf.md/file/AEI/3.pdf>

Date despre autor:

Mariana DOGA-MÎRZAC, doctor habilitat, conferențiar universitar, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: mariana.mirzac@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-0217-7398

Prezentat la 28.05.2019